

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA NAQSH ELEMENTLARINI O'QITISHNI RIVOJLANTIRISH

Baxridinova Shohsanam Qudrat qizi

Qarshi shahar 5-umumta'lim maktabi. O'qituvchi.

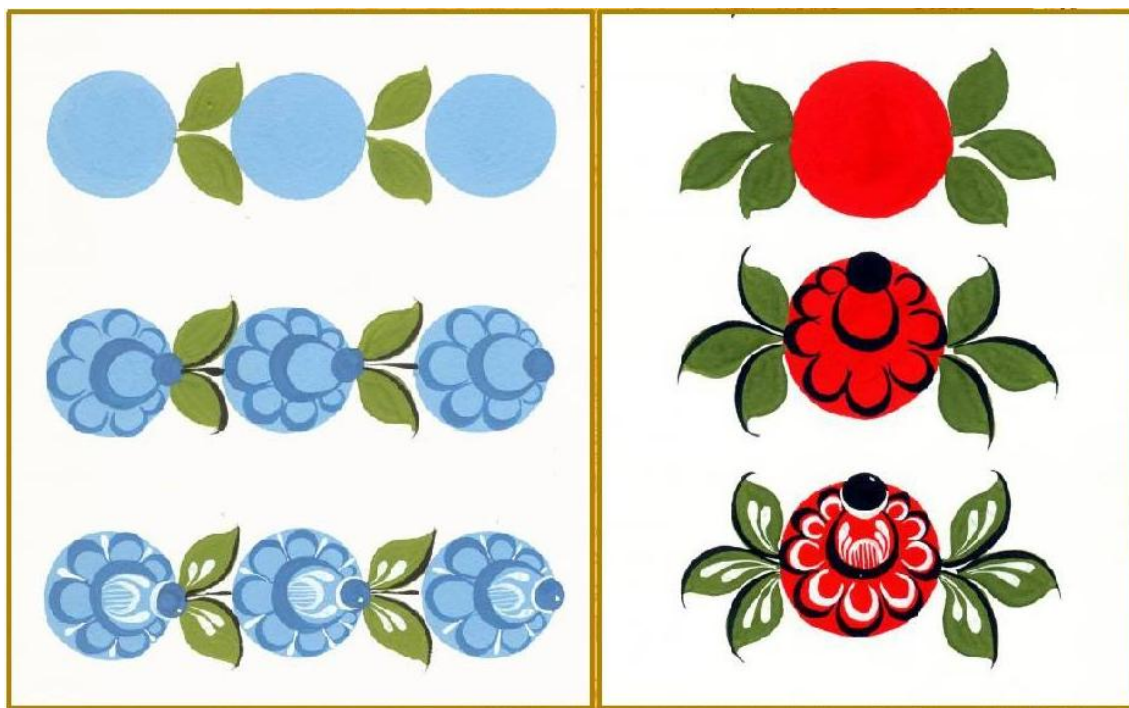
Email: egamberdiyevbaxtiyor885@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida naqsh elementlarini o'qitish jarayonining pedagogik va badiiy jihatlarini yoritilgan. Tadqiqotda naqsh san'atining ta'limdagi ahamiyati, o'quvchilarning estetik didi va ijodiy tafakkurini shakllantirishdagi roli ilmiy asosda tahlil qilinadi. Mualliflar D.B. Elkonin va B.M. Nemenskiy kabi olimlarning nazariy qarashlariga tayangan holda, naqsh o'rgatishning bosqichli metodikasi, o'quvchilarda tasviriy ko'nikmalarni rivojlantirish, sabr-toqat, aniqlik va go'zallikni idrok etish qobiliyatini mustahkamlash imkoniyatlarini asoslab beradi. Maqola umumta'lim tizimida amaliy-bezak san'atining tarbiyaviy, estetik va rivojlantiruvchi funksiyalarini yoritish bilan birga, o'qitish jarayonida milliy qadriyatlar va madaniy an'analarni uyg'unlashtirish zaruratini ham ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: naqsh san'ati, badiiy ta'lim, estetik tarbiya, ijodiy tafakkur, bezak san'ati.

Hunarmandchilik taraqqiyoti natijasida shakllangan amaliy bezak san'ati yo'nalishlaridan biri naqsh san'atidir. Ushbu yo'nalish tarix davomida uzluksiz rivojlanib, bugungi kunda ham turli madaniy va amaliy sohalarda o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Naqshning mohiyati va vazifalarini ilmiy tahlil etish shuni ko'rsatadiki, u faqat estetik bezak elementi emas, balki xalq madaniyati va tarixiy tafakkurining ifodachisi sifatida ham namoyon bo'ladi. Naqsh san'ati insonning badiiy didini, estetik idrokini va ma'naviy dunyosini boyituvchi muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. U jahon xalqlari madaniyatining o'zaro aloqadorligi va rivojlanish bosqichlarini o'rganishda manba sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. O'tmish davr naqsh namunalari va ularning tahlili zamonaviy san'atkorlar ijodiy tajribasini kengaytiradi, ularni milliy an'analar bilan uyg'unlikda yangicha uslubda ijod qilishga undaydi. Naqshlarning tasviriy va ifodaviy imkoniyatlari, ularning yaratilish texnikasi hamda

ramziy motivlari xilma-xil bo'lib, bugungi zamon san'ati va dizayn amaliyotida keng tatbiq etilishiga zamin yaratadi.



1 – rasm. O'quvchilarni naqsh chizishga o'rgatishning amaliy bosqichlari.

Ta'lim jarayonida naqsh va naqshchilik unsurlari o'zining dolzarb ahamiyatini saqlab qolgan bo'lib, u o'quvchilarning estetik tarbiyasi va ijodiy tafakkurini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Pedagogik amaliyotda naqshlardan foydalanishning bosh maqsadi — o'quvchilarda badiiy didni, tasviriy faoliyat ko'nikmalarini va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Bu jarayon orqali bolalarda nafaqat estetik idrok, balki aniqlik, mantiqiy fikrlash va o'z harakatlarini muvofiqlashtirish malakalari ham shakllanadi. D.B. Elkonin tadqiqotlarida naqshlar o'quvchilarning diqqatini jamlash, sabr-toqatli bo'lish, qo'l harakatlarini muvofiqlashtirish va o'z faoliyatini tashkil etish qobiliyatini tarbiyalashda samarali vosita sifatida e'tirof etilgan. Olimning ta'kidlashicha, naqsh elementlarini o'rgatish jarayoni o'quvchilarni yozuv faoliyatiga psixomotor tayyorlashda ham muhim o'rin tutadi. Shu bois, tasviriy san'at mashg'ulotlarida naqsh elementlaridan foydalanish nafaqat o'quvchilarning badiiy salohiyatini rivojlantiradi, balki ularning umumiy intellektual va ruhiy kamolotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktab o'quvchilarining ijodiy o'zini ifoda etish imkoniyatlarini kengaytirish masalasi bugungi ta'lim tizimida alohida ilmiy-didaktik ahamiyat kasb etib, shaxsning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

Hozirgi davrda naqsh san'atini o'rganish badiiy ta'lim tizimining barcha bosqichlarida uzluksiz amalga oshirilmoqda. Ta'lim dasturlarida o'quvchilarni san'at vositalari orqali estetik, axloqiy va ijodiy jihatdan rivojlantirish eng muhim

vazifalardan biri sifatida belgilangan. Chunki badiiy-estetik mazmunga ega predmetlar inson ongiga chuqur hissiy va ma'naviy ta'sir ko'rsatadi, shaxsning estetik dunyoqarashini shakllantiradi hamda uning axloqiy fazilatlarini mustahkamlaydi. Bu borada B.M. Nemenskiyning fikrlari alohida e'tiborga loyiq bo'lib, u o'z ilmiy ishlarida amaliy-bezak san'atining atrof-muhitga obrazlilik baxsh etishi, inson hayotiga estetik uyg'unlik olib kirishi va turmush buyumlari muhitini bir xillikdan xalos etishini ta'kidlagan. Olimning qarashlariga ko'ra, naqsh san'ati jahon xalqlari madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, u milliy qadriyatlarni badiiy shaklda ifodalash vositasi hisoblanadi.

Ta'lim muassasalarida naqsh elementlarini o'rganish jarayoni o'quvchilarning nafaqat hissiy-axloqiy va badiiy rivojlanishiga, balki ularning ijodiy tafakkuri, kompozitsion fikrlash qobiliyati va milliy san'at an'alarini anglash darajasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilar naqsh yaratish jarayonida rang, shakl va ritm uyg'unligini his etishni o'rganadilar, bu esa ularning tasviriy faoliyat asoslarini puxta egallashiga xizmat qiladi. Shuningdek, kompozitsiya qonunlari asosida naqsh yaratish amaliyoti o'quvchilarda estetik didni shakllantirish, badiiy tafakkurni rivojlantirish va milliy madaniyatga hurmat ruhini kuchaytirish kabi pedagogik maqsadlarga erishishga imkon beradi.

Umumta'lim tizimida bezak san'atini o'rganish jarayoni nafaqat estetik tarbiya berish, balki o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi. Ushbu yo'nalishning rivojlantiruvchi vazifalari o'quvchilarda tasavvurni kengaytirish, mayda motorik harakatlarni takomillashtirish, diqqatni jamlash va aniqlik bilan ishlash malakasini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bezak san'ati mashg'ulotlari o'quvchilarning ko'z bilan chamalash qobiliyatini rivojlantiradi, ularni sabr-toqat va izchillikka o'rgatadi hamda vizual idrokni mustahkamlaydi. Badiiy faoliyat jarayonida rang va shakl uyg'unligini his etish orqali estetik sezgirlik ortadi, bu esa go'zallikni ko'rish, tushunish va unga baho berish qobiliyatini shakllantiradi. Natijada o'quvchilarda rang-barang badiiy did, tasviriy tafakkur va ijodiy yondashuv rivojlanib, ularning umumiy madaniy saviyasi ham yuksaladi. Shu bois bezak san'atini o'rganish nafaqat badiiy mahoratni oshiradi, balki shaxsning aqliy, hissiy va ma'naviy kamolotiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Mirshekari Z., boshqalar. «Design and Validation of Art Teaching Pattern in Elementary School of Iran» // International Journal of Education & the Arts, 2021.
2. Baxridinova Sh.Q. «Amaliy san'atda raqamli texnologiyalar asosida o'quvchilarda estetik tafakkur va badiiy didni rivojlantirish» // PEDAGOGS International Research Journal, ISSN 2181-3027, Volume 91, Issue 1, October 2025, B. 122–126.

3. Khadija S. M. «The Role of Arts in Education: Enhancing Creativity and Critical Thinking» // *Kampala International University Publication*, 2024.
4. Lauss J. «The Role of the Arts in the Classroom: Does Integration ...» // *Education Sciences (MDPI)*, 2024.
5. Baxridinova Sh.Q. «Amaliy san'at orqali o'quvchilarda estetik idrok va badiiy tafakkurni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish» // *PEDAGOGS International Research Journal*, ISSN 2181-3027, Volume 91, Issue 1, October 2025, B. 127–132.